

sacralization of executions (in a contribution to a 2011 collection, reprinted in my *Violence and Punishment*, 2012). The evidence for it comes from the work of several scholars, in particular Peter Schuster (to whom Krogh refers) and Mitchell Merback. They both show that the process in question already set in during the fifteenth century, even though Schuster attributes its breakthrough to the Reformation. However, during the sixteenth century all of Europe witnessed the sacralization of executions, regardless of the prevalent confession. The available literature amply confirms this. How could Beccaria have objected against the religious ritual surrounding the death penalty, if it hadn't been common in the Italy of his time? Religiously tinged executions were common in Colonial America too, as shown by Stuart Banner. In conclusion, I accept that Lutheranism facilitated the option of suicide murder, but I reject the claim that the execution ceremony as such had a lesser religious flavor in non-Lutheran places.

These reservations do not diminish my appreciation of Krogh's accomplishment. He has written a valuable study that will remain the standard work on suicide murder for years to come.

Pieter Spierenburg

PASI IHALAINEN, MICHAEL BREGNSBO, KARIN SENNEFELT & PATRIK WINTON (red.): *Scandinavia in the Age of Revolution: Nordic Political Cultures, 1740-1820*. Farnham 2011, Ashgate. 404 s. 75 GBP.

Denne antologi er udsprunget af to workshops i 2008 og 2009, arrangeret af de nordiske selskaber for 1700-talsstudier. Disse selskaber er tværfaglige og har et stærkt islæt af litteratur- og idehistorikere. I dette bind er det dog kun faghistorikere, der har ordet.

Titlen skal tages meget alvorligt. Emnet er den politiske kultur, ikke politiske forløb eller politikens socialhistorie. De 21 bidrag er fordelt på fire sektioner med titlerne »The crisis and renewal of monarchy«, »The transformation of political debate«, »Commercial interests and politics in Scandinavia« og endelig »The shifting boundaries of political participation«. Inddelingen fungerer ikke i den grad systematisk, at der i de respektive sektioner kun fokuseres på henholdsvis et objekt, en arena, en aktørgruppe og en proces, men det er en realistisk måde at udpege nogle af de punkter, der har været i fokus i den nyere forskning. Bogen kunne nemlig have heddet *ny forskning* i nordisk politisk kultur.

Ambitionen er ikke at dække emnet gennem en syntese af gammel og ny viden, men at præsentere nye forskningsresultater. Eller relativt nye, da de fleste bidrag bygger på tidligere, mere omfattende arbejder på nordiske sprog.

Den, der behersker disse sprog, kan altså bruge bogen som en nøgle til en snes større forskningsbidrag. Et engelsksproget publikum vil kunne bruge den som grundlag for at inddrage Norden i komparative arbejder om beslægtede emner. Hvis man har energi til det, vil man også kunne danne sig et nogenlunde dækkende billede af politisk kultur i Skandinavien i denne tidsalder. Antologiens fragmenterede form gør det imidlertid til en noget anstrengende opgave. Fokuseringen på den nye forskning udelukker desuden emner, som ikke er så aktuelle for tiden, og det er ofte centrale emner, som ældre forskning har behandlet grundigt.

Redaktørerne har haft øje for denne problemstilling. Der er indsat krydsreferencer til andre bidrag, hvor det er relevant, og der findes en del stof som baggrund for artiklerne i indledningerne til de fire sektioner. Indledningerne har dog ikke samme karakter. Michael Bregnsbos indledning til første sektion er en koncis opsummering af den politiske historie, Pasi Ihalainen kommenterer og supplerer de enkelte artikler i sin indledning til anden sektion, mens Patrik Winton i sektion tre og Karin Sennfelt i sektion fire har korte afsnit om baggrund fulgt af resumeer af artiklerne. Der er altså ikke sat kraftigt ind på at skabe helhed, og stedvis forekommer der også modsigelser i detaljer mellem enkelte artikler.

Som man kan ane, har bogen en vis bureaukratisk tyngde. Der er forord (ved Thomas Munck), introduktion til værket og introduktion til hver sektion. Den samme tyngde går igen i en del bidrag som en vis sproglig omstændelighed. Sproget er ikke dårligt og slet ikke ukorrekt, men det kan bære præg af, at tankerne er blevet til i en anden sprogdragt.

Antologiens styrke er de enkelte bidrags kvalitet. De er alle velfunderede og velargumenterede. Blandt mine favoritter er Jonas Nordins nytænkende analyse af monarkiets placering under den svenske frihedstid; Ulrik Langens tankevækkende mikrostudie af pagerne ved det danske hof i anden halvdel af århundredet; Pasi Ihalainens og Anders Sundins undersøgelse af den langsigtede udvikling i det politiske sprog i Sverige (og i Finland efter 1809); Bård Frydenlunds sammenligning af politisk praksis hos danske og norske storkøbmænd; Anna Agnarsdóttirs fremstilling af Island under den britiske besættelse 1809-1814;

og Birgit Løgstrups studie af danske bønder som politiske aktører. Andre kan have andre præferencer. Den høje faglige kvalitet og den brede vifte af bidrag gør det under alle omstændigheder uomgængeligt at konsultere dette bind, hvis man interesserer sig for politisk kultur i Norden i 1700-tallet.

Det kan måske give afsæt til den egentlige komparation mellem de to nordiske riger, som stort set er fraværende i bindet. Der er en enkelt artikel, som dækker dem begge under samme titel (men delt op i nationale underafsnit), nemlig Ihalainens og Bregnsbos gennemgang af de lutherske kirkers forestillinger om politik. De norske bidrag tager næsten konsekvent velinformeret stilling til norske og danske forskelle inden for det gamle monarkis rammer. Man kan også flere steder se spor af, at svenske historikere bliver undervist i Nordens historie, men det er typisk i artiklernes indledende bemærkninger, ikke i selve analysen. Bindet er altså ikke præget af systematisk sammenligning af de to monarkier som den, der var kernen i 1980'ernes store projekt om *Centralmakt och lokalsamhälle – beslutsproces på 1700-talet* (som citeres ganske flittigt i mange bidrag).

Den mulighed, man savner udnyttet, er, at den nordiske sammenligning bliver placeret centralt i den analytiske argumentation. Fordi der i denne tidsalder er klare og velkendte forskelle på de politiske og sociale strukturer, men de to rigers position i europæisk kultur ellers på så mange måder er parallel, gør en sammenligning af de danske og svenske gamle monarkier det muligt at analysere mange forhold med en dybde og præcision, som ellers er sjælden i historisk forskning. Det er altså ikke en udfordring, der for alvor bliver taget op i dette bind; men det er en udfordring, som med stort udbytte kan blive taget op med dette bind som udgangspunkt.

Gunner Lind

JULIANE ENGELHARDT: *Borgerskab og fællesskab. De patriotiske selskaber i den danske helstat 1769-1814*. København 2010, Museum Tusulanums Forlag. 499 s. 398 kr.

Borgerskab og fællesskab är ursprungligen Juliane Engelhardts ph.d.-avhandling i historia från 2004. Det framgår inte hur boken skiljer sig från disputationsupplagan, men det är en gedigen och väldisponerad undersökning av de patriotiska sällskap som växte fram i stor mängd i Danmark, Norge och Slesvig-Holstein under 1700-talets sista decennier. Ämnet anknyter till problemställningar som varit aktuella